

Prokuratūras attīstības koncepcija

Ievads

Prokuratūras mūsdienu izaicinājumi:

- *koruptīvu, finanšu un ekonomisko noziegumu un terorisma, kā arī starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanas apkarošana;*
- *vardarbības pret sievieti un vardarbības ģimenē apkarošana.*

Nemainīgi koruptīvie, kā arī finanšu un ekonomiskie noziegumi, jo īpaši noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana un terorisms, ir globāla starptautiska problēma.

Noziegumu rezultātā ģenerētie un akumulētie finanšu aktīvi, kas tiek iepludināti valsts finanšu sistēmā un ekonomiskajā apritē, būtiski kavē valsts ekonomisko attīstību kopumā, kā arī tiešā veidā grauj uzticību ne tikai valsts finanšu sistēmai, bet arī valsts spējai kopumā apkarot koruptīvus, finanšu un ekonomiskos noziegumus un terorismu. Tāpēc daudzas valstis un starptautiskās organizācijas īsteno konkrētus pasākumus, lai mazinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu ietekmi uz ekonomiskajiem un politiskajiem procesiem. Latvija šajā ziņā nav izņēmums.

Pēdējos gados prokuratūras lietvedībā esošo lietu kategorijas, tostarp, ņemot vērā arī ģeopolitisko kontekstu, iezīmē to, ar kādu lietu kategorijām prokuratūrai var nākties saskarties turpmāk un kādi noziedzīgie nodarījumi ir jādefinē kā prioritārie. Krievijas uzsāktais brutālais karš Ukrainā – suverēnā valstī – ietekmē visas tiesību nozares, tostarp krimināltiesību nozari. Tas ir saistīts ar to, ka Krievijas īstenotās darbības liek Latvijai, tāpat kā citām valstīm, modelēt iespējamās aizsardzības pasākumus un līdzekļus šīs brutālās agresijas apturēšanai.

Ir pilnīgi skaidrs, ka kara īstenošana agresoram – Krievijai – prasa lielus finanšu līdzekļus. Šie līdzekļi tiek gūti citstarp no apdraudēto zemju resursu un īpašumu izlaupīšanas. Iegūtie noziedzīgie līdzekļi kalpo ne tikai agresijas turpināšanai, bet arī Eiropas Savienības valstu ekonomiskās un politiskās situācijas destabilizācijai. Tāpēc īpaši nozīmīgi ir kā nacionālajā, tā arī starptautiskajā līmenī veikt pasākumus, kas efektīvi pretdarbojas ne tikai koruptīvu noziegumu, finanšu un ekonomisko noziegumu un terorisma izdarīšanai, bet arī starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanai.

Tostarp kā viens no efektīviem rīkiem un sagaidāmā rīcība minēto noziegumu apkarošanā ir jānorāda arī nepieciešamība efektīvi darbināt noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas mehānismu. Tas gan nav vienkārši izdarāms, jo šķēršļi, pirmkārt, ir saistīti ar tehnoloģisko iespēju attīstību, kas diemžēl palīdz īstenošanai finanšu un ekonomiskos noziegumus un slēpt to pēdas. Otrkārt, ģeopolitiskā situācija ir tiešā veidā ietekmējusi iespēju apmainīties ar informāciju, kas svarīga šo noziegumu apkarošanā. Krievija un Baltkrievija nesadarbojas noziegumu apkarošanā, jo īpaši aizsargājot informāciju, kas var kaitēt tās interesēm saglabāt finansējumu karam pret Ukrainu.

Neskatoties uz aktuālajiem izaicinājumiem, jebkurai demokrātiskai valstij ir pienākums gan efektīvi apkarot finanšu un ekonomiskos noziegumus, tostarp naudas atmazgāšanu, gan arī atņemt iespēju agresorvalstij finansēt citus noziegumus, piemēram, koruptīvos noziegumus, kas var būtiski graut valsts iekšējo drošību – spēju pretdarboties valsts iekšējās drošības apdraudējumiem. Kā viens no šādiem mehānismiem, kas var būtiski sekmēt cīņu ar iepriekš minētajiem noziegumiem, ir noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija, tostarp arī bez notiesājoša sprieduma.

Tāpat Latvijai mērķtiecīgi ir jāturpina izpildīt augstos Eiropas Padomes Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas ekspertu komitejas (MONEYVAL)

un Finanšu darījumu darba grupas (FATF) standartus (rekomendācijas), kas valsts finanšu sistēmu padarīs caurspīdīgāku, noturīgāku un uzticamāku. Tāpat reformai krimināltiesību jomā jāietver mērķis, kura iedzīvināšana krimināltiesību sistēmā nodrošina, ka noziedzīgu nodarījumu izdarīšana neatmaksājas un par pastrādāto noziedzīgo nodarījumu seko efektīvs, atbilstošs un atturošs sods – taisnīgs sods.

Lai panāktu šā mērķa efektīvu piepildījumu praktiskajā aspektā, nepieciešams regulāri izstrādāt un atjaunot prakses vadlīnijas koruptīvu, finanšu un ekonomisko noziegumu un terorisma, kā arī starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanas apkarošanas jomās. Vadlīnijām šo kategoriju lietās primāri ir jāatbild uz būtiskiem praksē definētajiem jautājumiem – Kā noteikt ne tikai šajā jomā izmeklējamu noziegumu savstarpējo prioritāti, bet arī pēc kādiem kritērijiem nosakāma prioritāte lietās, kas tiek izmeklētas par to pašu noziegumu (noziedzīgā nodarījuma sastāvu)? Kāds ir minimālais pierādīšanas standarts? Kādi ir efektīvie starpinstitutionālie sadarbības veidi, tostarp ar operatīvās darbības subjektiem? Kā efektīvi izmantot paralēlo finanšu izmeklēšanu? Kādi ir noziedzīgu nodarījumu - korupcijas, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas, izvairīšanās no nodokļu nomaksas un starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanas indikatori un šo gadījumu analīze? Pēc kādiem kritērijiem nosakāms efektīvs un atturošs sods šo kategoriju lietās? Kā kriminālprocesā ir veicams darbs ar virtuālo valūtu? u.c.

Vienlaikus jāatzīmē, ka papildus iepriekš sniegtajām rekomendācijām, starptautiskie eksperti, līdzīgi kā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) eksperti (2019. gada 10. oktobra Latvijas 3.fāzes novērtēšanas ziņojumā), īpaši uzsvēra nepieciešamību Latvijā pievērst pastiprinātu uzmanību vietējās korupcijas apkarošanai un novēršanai. Papildus OECD eksperti atzīmēja nepieciešamību Latvijā stingrāk vērsties pret ārvalstu kukuļošanu un tai sekojošiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas riskiem¹.

Pastāvot Latvijā objektīvai nepieciešamībai īstenot reālus soļus koruptīvu, finanšu un ekonomisko noziegumu un terorisma, kā arī starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanas apkarošanā, kas tiek determinēts ne tikai ar starptautisko organizāciju ekspertu ieteikumiem, bet arī atspoguļo Latvijas noteiktos stratēģiskos virzienus noziedzības apkarošanā, jāatzīst, ka koruptīvu, finanšu un ekonomisko noziegumu un terorisma, kā arī starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanas apkarošana ir jānosaka kā prokuratūras viena no darbības **prioritārajām** jomām.

Kā vēl viens būtisks konceptuāls jautājums, kas prokuratūras darbībā jāizvirza kā prioritārs, ir **vardarbības pret sievieti un vardarbības ģimenē** savlaicīga un efektīva apkarošana.

Vardarbība pret sievieti un vardarbība ģimenē visās tās izpausmes formās būtiski negatīvi ietekmē kā atsevišķu indivīdu, tā arī sabiedrību kopumā. To pamatoti jākvalificē kā cilvēktiesību pārkāpumu, kas apdraud cilvēka tiesības uz dzīvību, drošību, cieņu un fizisku un garīgu integritāti. Šā delikta augstākā kaitīguma pakāpes izpausme ir kvalificējama kā noziegums. Tā ir nopietna sociāla problēma, kas prasa ne tikai izpratni par pasākumu kopumu, kas no valsts puses ir vērsti pret šādas vardarbības izpausmes novēršanu, bet arī determinē nepieciešamību izstrādāt un pilnveidot efektīvu šo kategoriju lietu izmeklēšanas metodiku.

Īpaši svarīgi jau agrīnajā izmeklēšanas stadijā apzināt un izvērtēt pret personu vērsto draudu un/ vai vardarbības raksturu, izvēloties atbilstošākos procesuālos atturēšanas līdzekļus. Prokurora un amatā augstāka prokurora iesaistei lietas uzraudzības nodrošināšanā ir jābūt aktīvai jau no kriminālprocesa uzsākšanas brīža.

¹ Reforms in Latvia must result in stronger enforcement to tackle foreign bribery and subsequent money laundering risks. – <https://www.oecd.org/newsroom/reforms-in-latvia-must-result-in-stronger-enforcement-to-tackle-foreign-bribery-and-subsequent-money-laundering-risks.htm>

Lai sasniegtu efektīvākus rezultātus šo kategoriju lietu izmeklēšanā, nepieciešams izstrādāt vadlīnijas. To izstrādē nepieciešams iesaistīt kā izmeklēšanas iestādi un prokuratūru, tā arī atbilstošus ekspertus no valstiskā un nevalstiskā sektora.

Pētījumi apliecina, ka kopumā ziņošanas līmenis tiesību aizsardzības iestādēm par vardarbību pret sievieti un vardarbību ģimenē ir relatīvi zems. Savlaicīga un efektīva vardarbības apkarošana veicinās arī lielāku sabiedrības neiecietību pret tās izpausmes formām, jo īpaši, kas apdraud ar Krimināllikumu aizsargātās intereses. Vienlaikus savlaicīga, efektīva un taisnīga šo kategoriju lietu izmeklēšana, kriminālvajāšana un iztiesāšana paaugstinās arī sabiedrības uzticību tiesību aizsardzības iestādēm, tostarp prokuratūrai.

Kopumā jāatzīmē, ka iepriekš minēto prioritāri nosakāmo noziedzīgo nodarījumu efektīvas apkarošanas īstenošanas priekšnosacījumi ir saistāmi ar prokurora profesionālismu, sabiedrības augstu novērtējumu prokurora darbam, jaunāko tehnoloģisko iespēju plašāku izmantošanu un prokurora mūsdienīgas darba vides un adekvātas noslodzes nodrošinājumu.

Prioritārās darbības jomas

- 1) Uz zināšanām un kompetenci balstīta efektīva un kvalitatīva prokuratūras funkciju izpilde:
 - a) koruptīvu, finanšu un ekonomisko noziegumu un terorisma, kā arī starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanas apkarošanā;
 - b) vardarbības pret sievieti un vardarbības ģimenē apkarošanā;
- 2) Prokuroru un prokuratūras darbinieku darba vides uzlabošana;
- 3) Virsprokuroru un amatā augstāka prokurora lomas stiprināšana kvalitatīvas pirmstiesas izmeklēšanas uzraudzībā, kriminālvajāšanā un valsts apsūdzības uzturēšanā tiesā;
- 4) Operatīvās darbības, valsts drošības iestāžu izlūkošanas un pretizlūkošanas procesu un valsts noslēpuma aizsardzības sistēmas kvalitatīva uzraudzība;
- 5) Latvijas Republikas Prokuratūras starptautiskā integrācija un sadarbība;
- 6) Sabiedrības uzticības paaugstināšana prokuratūrai kā tiesu varas institūcijai, kas patstāvīgi veic uzraudzību pār likumības ievērošanu;
- 7) Prokuroru profesionālās izaugsmes pilnveidošana;
- 8) Jaunāko tehnoloģisko iespēju plašāka izmantošana (mākslīgā intelekta izmantošanas ieviešana), kā arī prokuratūras informācijas sistēmas attīstības pilnveidošana.

1. Uz zināšanām un kompetenci balstīta efektīva un kvalitatīva prokuratūras funkciju izpilde:

a) koruptīvu, finanšu un ekonomisko noziegumu un terorisma, kā arī starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanas apkarošanā²

Ir nepieciešams īstenot ciešāku un plašāku prokuratūras, izmeklēšanas iestāžu, operatīvas darbības subjektu un citu institūciju (Finanšu izmeklēšanas dienesta, Valsts kontroles, Valsts ieņēmumu dienesta u.c.) sadarbību dažādās platformās, nodrošinot prioritāro noziegumu izmeklēšanas efektivitātes paaugstināšanu, atbilstoši identificētajiem (vadlīnijās noteiktajiem)

² Turpmāk prioritārie noziegumi (apkarošanā) – koruptīvie, finanšu (jo īpaši – profesionālā un autonomā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana) un ekonomiskie noziegumi un terorisms, kā arī starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšana.

korupcijas, finanšu un ekonomisko noziegumu (tostarp noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas), kā arī starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanas riskiem, indikatoriem un gadījumu analīzei.

Nodrošinot efektīvāku kontroli par pirmstiesas kriminālprocesu un valsts apsūdzības uzturēšanu tiesā, visu līmeņu prokuratūras struktūrvienību virsprokuroriem un amatā augstākiem prokuroriem, saskaņā ar prokuratūras iekšējos normatīvajos aktos noteikto, jāturpina prioritāro noziegumu izmeklēšanas uzraudzības, izmeklēšanas un kriminālvajāšanas gaitas un virzības regulāru apspriešanu, kā arī apspriežu rezultātu un turpmāk veicamo pasākumu apkopošanu (iekļaujot analizētos datus prokuratūras informācijas sistēmā).

Jāizstrādā un jāpilnveido izstrādātās vadlīnijas (pēc iespējas interaktīvas) atbilstoši aktuālajiem prioritāro noziegumu riskiem, indikatoriem un gadījumu analīzei, lai sniegtu atbildes uz šīs koncepcijas ievadā definētajiem jautājumiem.

Prokuratūras darba plānošanas dokumentos jāiekļauj kā obligāti veicamus pasākumus (ne retāk kā divas reizes gadā) pārbaūžu veikšanu un datu apkopošanu, analizēšanu par prokuratūras struktūrvienību lietvedībā esošajiem kriminālprocesiem par prioritārajiem noziegumiem. Īpaša uzmanība jāpievērš šo kategoriju lietās apturētajiem kriminālprocesiem, jāpārskata apturēšanas iemesli. Gadījumos, kad apturētais kriminālprocess, tostarp par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, nepieciešams izvērtēt iespēju atjaunot kriminālprocesu, ņemot vērā jauno pieeju, redzējumu personu saukšanai pie kriminālatbildības par autonomo legalizēšanu.

Nodrošinot samērīga un atturoša soda piemērošanu par prioritārajiem noziegumiem, jāizstrādā un jāprecizē vadlīnijas prokuroriem soda noteikšanas jautājumos.

Jāizstrādā un jāpārskata kritēriji kriminālprocesiem par prioritārajiem noziegumiem attiecībā uz pierādījumu pietiekamību - "pierādījumu minimālais standarts".

Prioritāro, kā arī kibernoziegumu izmeklēšanas uzraudzība, kriminālvajāšana un valsts apsūdzības uzturēšana tiesā nav atraujama no prokuroru specializācijas. Tāpēc ir jāizveido specializētas prokuratūras struktūrvienības (tiesu apgabalu prokuratūras un ģenerālprokuratūras kapacitātē).

Jāpilnveido prokuroru vienoto apmācības plānu par prioritāro noziegumu apkarošanu, integrējot to Tieslietu akadēmijas apmācību programmā. Apmācības plānā kā docētāji (mūsu valsts un ārvalstu) jāietver kā praktiķi (prokurori, izmeklētāji, tiesneši un operatīvās darbības jomas veicēji), tā arī akadēmiskais personāls. Apmācāmo auditorijai ir jāsakrīt ar šajā jomā strādājošo prokuroru, tiesnešu, izmeklētāju un operatīvo darbinieku kompetenci – prioritāro noziegumu apkarošanā.

Sistematizēt prokuratūras informācijas sistēmā iekļauto informāciju par prioritāro noziegumu apkarošanas apmācībām. Apmācībās iekļautajiem prokuroriem prokuratūras informācijas sistēmā ir jāredz apmācības programmas izpildāmais minimālais sliekšnis. Apmācības, kas tiek īstenotas ārvalstī, ir jāintegrē kopējā apmācību programmā.

Arī turpmāk jāveicina prokuroru mērķtiecīgu un apmācības programmas saturā balstītu dalību starptautiska rakstura pieredzes apmaiņas pasākumos.

b) vardarbības pret sievieti un vardarbības ģimenē apkarošanā³

Jāīsteno ciešāku un plašāku prokuratūras, izmeklēšanas iestāžu, operatīvas darbības subjektu un citu institūciju, piemēram, Labklājības ministrijas, kā arī nevalstiskā sektora sadarbību dažādās platformās (tostarp jau nodibinātajās), nodrošinot prioritāro noziegumu izmeklēšanas efektivitātes paaugstināšanu, atbilstoši identificētajiem (vadlīnijās noteiktajiem) riskiem, indikatoriem un gadījumu analīzei. Jāpievērš īpaši rūpīga uzmanība savlaicīgai procesuālai reakcijai (piemēram, atturošu procesuālo piespiedu līdzekļu piemērošana) uz potenciālo vardarbības draudu novēršanu agrīnajā izmeklēšanas stadijā.

Prokuratūras darba plānošanas dokumentos jāiekļauj kā obligāti veicamus pasākumus (ne retāk kā divas reizes gadā) pārbaužu veikšanu un datu apkopošanu, analizēšanu par prokuratūras struktūrvienību lietvedībā esošajiem kriminālprocesiem par prioritārajiem noziegumiem. Īpaša uzmanība jāpievērš šo kategoriju lietās apturētajiem kriminālprocesiem, jāpārskata apturēšanas iemesli.

Visu līmeņu prokuratūras struktūrvienību virsprokuroriem un amatā augstākiem prokuroriem, saskaņā ar prokuratūras iekšējos normatīvajos aktos noteikto, jāturpina prioritāro noziegumu izmeklēšanas uzraudzības, izmeklēšanas un kriminālvajāšanas gaitas un virzības regulāru apspriešanu, kā arī apspriežu rezultātu un turpmāk veicamo pasākumu apkopošanu (iekļaujot analizētos datus prokuratūras informācijas sistēmā).

Jāizstrādā un jāpilnveido izstrādātās vadlīnijas (pēc iespējas interaktīvas) atbilstoši aktuālajiem prioritāro noziegumu riskiem, indikatoriem un gadījumu analīzei, pēc iespējas iesaistot plašāku ekspertu loku kā no valstiskā, tā arī nevalstiskā sektora.

Jānodrošina samērīga un atturoša soda piemērošanu par prioritārajiem noziegumiem, jāizstrādā un jāprecizē vadlīnijas prokuroriem soda noteikšanas jautājumos.

Jāizstrādā un jāpārskata kritēriji kriminālprocesiem par prioritārajiem noziegumiem attiecībā uz pierādījumu pietiekamību - "pierādījumu minimālais standarts".

Arī turpmāk šo kategoriju lietu izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un lietu iztiesāšanas efektivitātes paaugstināšanai jāveicina prokuroru mērķtiecīgu un apmācības programmas saturā balstītu dalību kā Latvijas, tā arī starptautiska rakstura pieredzes apmaiņas pasākumos.

2. Prokuroru un prokuratūras darbinieku darba vides uzlabošana

Būtiski darba vides uzlabošanas kontekstā sekmēt prokuroru un prokuratūras darbinieku labbūtību, proti, jāuztur atbalstoša darba vide un kultūra, kurā prokurori un prokuratūras darbinieki būtu gan apmierinātāki, gan vienlaikus produktīvāki. Svarīgi noteikt labbūtības monitoringa sistēmu tiem prokuroriem, kuri savas prokurora funkcijas veic augstas intensitātes apstākļos, strādājot ar sarežģītām un sabiedrībā lielu rezonansi ieguvušajām lietām.

Ir jāizstrādā labbūtības programma, veicot esošās situācijas izvērtējumu un analīzi. Jāizvērtē esošos atbalsta pasākumus prokuroriem un prokuratūras darbiniekiem. Programmas izstrādes procesā jāiesaista dažādu struktūrvienību prokurori un prokuratūras darbinieki, lai konstatētu ne tikai esošos trūkumus, kuriem turpmāk jāpievērš uzmanība, bet arī, lai identificētu pasākumus, kas jau veiksmīgi iedzīvināti.

Jāturpina darbs pie prokuratūras struktūrvienību darba telpu nodrošināšanas (šajā jomā nekustamo īpašumu attīstības projekti jau tiek īstenoti), kā arī jāturpina veikt izmantojamo telpu uzlabošanu, tostarp jomā, kas attiecas uz prasību drošības jautājumos ievērošanai, izmeklēšanas

³ Turpmāk prioritārie noziegumi (apkarošanā) – vardarbība pret sievieti un vardarbība ģimenē.

noslēpuma saglabāšanai, valsts īpašuma aizsardzībai, trešo personu iespējamo pretlikumīgo darbību ierobežošanai, darbinieku un apmeklētāju plūsmas kontrolei.

Jāsekmē prokuroru un prokuratūras darbinieku atalgojuma palielināšanu, kā arī vienotas sistēmas izveidi prokuroru motivēšanai, kuri veic savas funkcijas sarežģītos, liela apjoma kriminālprocesos par prioritārajiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

3. Virsprokuroru un amatā augstāka prokurora lomas stiprināšana kvalitatīvas pirmstiesas izmeklēšanas uzraudzībā, kriminālvajāšanā un valsts apsūdzības uzturēšanā tiesā

Jāturpina pilnveidot kontroles (atskaites) sistēmu prokuratūras informācijas sistēmā par virsprokurora un amatā augstāka prokurora funkciju realizēšanu pirmstiesas izmeklēšanas uzraudzībā, kriminālvajāšanā un valsts apsūdzības uzturēšanā tiesā. Kā atskaites kritērijs jāparedz virsprokurora un amatā augstāka prokurora kontrole par kriminālprocesa virzību attiecībā uz būtiskākajiem kriminālprocesā pieņemtajiem lēmumiem.

Attiecībā uz prokurora uzraudzības funkciju realizēšanu, jo īpaši par smagiem un sevišķi smagiem noziegumiem (tostarp par prioritārajiem noziegumiem), virsprokuroram un amatā augstākam prokuroram jāpastiprina kontrole par prokurora iesaistīšanos izmeklēšanā jau agrīnajā stadijā. Savukārt uzraudzības mehānismam (algoritmam) kriminālpārkāpumu un mazāk smagu noziegumu pirmstiesas uzraudzībā jābūt standartizētam, ko var panākt ar vadlīniju īstenošanu, jo īpaši vadlīnijās nosakot minimālo pierādīšanas standartu attiecīgu lietu kategoriju izmeklēšanā.

Būtiski ir stiprināt virsprokurora un amatā augstāka prokurora lomu, kontrolējot kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā - bez neattaisnotas novilcināšanas.

Kā vēl viens aktuāls uzdevums, kura izpildes posmā aktīvi jāiesaista virsprokurora un amatā augstāka prokurora institūts, ir apsūdzības kvalitātes uzlabošana. Kaut arī kopumā šajā jautājumā ir izstrādātas vadlīnijas un cita veida metodiskie materiāli, jāatzīmē, ka tieši metodiskajos materiālos ietverta rekomendāciju izpilde ir vājais posms. Proti, ir nepieciešams arī aktīvs darbs šajā jomā, periodiski (ne mazāk kā divas reizes gadā visos Latvijas reģionos) veikt izlases veidā pārbaudes par apsūdzības kvalitāti, īstenojot šādu pārbaudi kopā ar atbildīgo prokuroru. Šādam pārbaudēm ir jāklūst par atbalsta funkciju realizējošām, ar mērķi sekmēt prokuroru izpratni par apsūdzības kvalitātes kritērijiem. Kā viens no papildu mehānismiem apsūdzības kvalitātes nodrošināšanā ir jādefinē diskusijas starp prokuroriem un tiesnešiem par apsūdzības kvalitātes kritērijiem. Šajā sakarībā ir svarīgi regulāri īstenot produktīvas diskusijas ar augstāko tiesu problēmjaudājumu identificēšanā (valsts apsūdzības uzturēšanā) un to risinājumu meklējumos. Kā pozitīvu piemēru var minēt iepriekš manis vadītās Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanas koordinācijas nodaļas iesaistīšanos diskusijās ar Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta senatoriem par naudas atmazgāšanas lietu aktuālo problemātiku un identificētajiem jaunajiem izaicinājumiem šo lietu iztiesāšanā.

4. Operatīvās darbības, valsts drošības iestāžu izlūkošanas un pretizlūkošanas procesu un valsts noslēpuma aizsardzības sistēmas kvalitatīva uzraudzība

Operatīvās darbības, valsts drošības iestāžu izlūkošanas un pretizlūkošanas procesu un valsts noslēpuma aizsardzības sistēmas uzraudzība kā viena no prokuratūras funkcijām ir nostiprināta Prokuratūras likumā.

Viens no priekšnosacījumiem kriminālprocesu efektīvai izmeklēšanai, kriminālvajāšanai un iztiesāšanai ir operatīvās darbības savlaicīga un kvalitatīva īstenošana, jo īpaši sākotnējā

stadijā (arī pirms kriminālprocesa uzsākšanas), kas var nodrošināt būtiskus pierādījumus prioritāro noziegumu izmeklēšanā.

Turpinot specializāciju šajā jomā un stiprinot uzraudzības sistēmu, ir jāprecizē ar vadlīniju palīdzību koordinācijas mehānisms starp visām šajos procesos iesaistītajām prokuratūras struktūrvienībām un konkrētajos procesos iesaistītajiem operatīvās darbības subjektiem. Jāturpina regulāras sadarbības koordinācijas platformas ar iesaistītajām prokuratūras struktūrvienībām un operatīvās darbības subjektiem prioritāšu izvirzīšanā un aktualitāšu izspriešanā, kā arī jāturpina veikt tematiskās pārbaudes par operatīvās darbības procesa atbilstību normatīvajiem aktiem un operatīvās darbības subjektu izdoto iekšējo normatīvo aktu atbilstību spēkā esošajiem ārējiem normatīvajiem aktiem.

Kā objektīvi nepieciešams uzdevums operatīvās darbības jomā ir izveidot metodisko materiālu par prioritāro noziegumu indikatoriem un gadījumu analīzi. Šā uzdevuma izpildē jāiesaista kā prokuratūras, tā arī operatīvās darbības subjektu specializētās struktūrvienības. Tāpat ir nepieciešams turpināt apmācības šajā jomā, balstot tās uz identificētajiem prioritāro noziegumu indikatoriem un gadījumu analīzi.

5. Latvijas Republikas Prokuratūras starptautiskā integrācija un sadarbība

Pamatizaicinājumi

Jauno tehnoloģiju izmantošana paver iespējas pārrobežu noziedzībai ātrāk pārvarēt dažādu valstu jurisdikcijas un tajās slēpt nozieguma pēdas. Savukārt valstu spēja efektīvi regulēt šo jomu ir ilglaicīgs process, turklāt prasa arī starptautisku koordināciju, tostarp noziedzības apkarošanā. Tomēr arī tiesību aizsardzības iestādēm, tostarp prokuratūrai jauno tehnoloģiju izmantošana paver plašākas iespējas prioritāro noziegumu, tostarp ar pārrobežu raksturu, apkarošanai. Tā piemēram, jaunās tehnoloģijas paver plašākas iespējas digitālo pierādījumu apstrādē - datu ievākšanā no mākonsservisiem vai mūsu sabiedrībā plaši izmantojamajiem sociālajiem tīkliem. Tāpat ir iespējas veikt darījumu izsekojamību blokkēžu tehnoloģiskajos risinājumos, jo īpaši svarīgi tas ir pierādījumu iegūšanā, kad noziedzīgie aktīvi tiek pārvērsti kriptovalūtā.

Apzinoties, ka valstīm pastāv dažādi noteikumi, tostarp digitālo pierādījumu ieguvē, datu uzkrāšanā un to apstrādē, svarīgi ir stiprināt un attīstīt ne tikai ātrāku datu apmaiņu starp valstīm, bet veikt to pēc iespējas unificējot procedūras.

Kā starptautisks rīks valstu izmeklēšanas un kriminālvajāšanas iestāžu darbības koordinēšanai, jo īpaši prioritāro noziegumu apkarošanā, arī turpmāk plaši jāizmanto Eirojusta darbības mehānismi informācijas apmaiņā starp vairākām dalībvalstīm, kā arī veicot koordināciju apvienoto izmeklēšanas grupu izveidē un to uzdevumu risināšanā.

Lai sekmētu uz zināšanām balstītu starptautisko sadarbību šajā jomā, būtiski ir turpināt izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu apmācības par digitālo pierādījumu iegūšanu un pierādījumu nostiprināšanu, tostarp izmantojot starptautiskās sadarbības rīkus.

Kā nākamo būtisko izaicinājumu jānorāda šā brīža aktuālā ģeopolitiskā situācija, kas tiešā veidā negatīvi ietekmējusi iespēju apmainīties ar informāciju, tostarp prioritāro noziegumu apkarošanas jomā ar agresorvalsti – Krieviju un tās sabiedroto Baltkrieviju. Tāpēc arī šī izaicinājuma pārvarēšanai būtiski ir turpināt attīstīt un veicināt starptautisko sadarbību, balstot to uz labās prakses piemēriem, jo īpaši ar citām ārpus Eiropas Savienības valstīm. Arī šajā situācijā plašāk ir jāizmanto Eirojusta mehānismi pārstāvniecību kontaktpunktu veidā.

Tāpat jāturpina Eirojusta koordinējošā loma starp valstīm, lai efektīvizētu izmeklēšanas par Krievijas pastrādātajiem kara u. c. noziegumiem Ukrainā.

Citi izaicinājumi

Stiprinot un pilnveidojot Latvijas Republikas Prokuratūras attīstības stratēģiju starptautiskās sadarbības jomā, jāizstrādā priekšlikumi par kopīgu dalībvalstu vadlīniju izveidi, lai nodrošinātu efektīvāku pārnacionālās prokuratūras EPPO (Eiropas Prokuratūra) un Latvijas Republikas prokuratūras noziedzības apkarošanas stratēģijas izpildi.

Šajā sakarībā ir nepieciešams pilnveidot Latvijas Republikas Prokuratūras darbības stratēģiju un vadlīnijas starptautiskās sadarbības jomā. Tas būtiski uzlabos starptautiskās sadarbības attīstību un efektivitāti, minimizējot kļūdu iespējamību.

Tāpat ir turpināms darbs pie prokuroru kā ekspertu iesaistes starptautisko organizāciju izveidotajās darba grupās un sanāksmēs. Iesaistīto Latvijas Republikas Prokuratūras prokuroru pieredze ir jāizmanto mācību materiālu un vadlīniju izstrādē.

Īpaša uzmanība jāpievērš digitalizētas un strukturētas prokuratūras informācijas apstrādes sistēmas pilnveidei starptautiskās sadarbības jomā, kurai jāspēj integrēt datus arī no galvenajiem sadarbības partneriem – izmeklēšanas iestādēm.

6. Sabiedrības uzticības paaugstināšana prokuratūrai kā tiesu varas institūcijai, kas patstāvīgi veic uzraudzību pār likumības ievērošanu

Kā viens no priekšnosacījumiem, lai varētu panākt sabiedrības uzticības paaugstināšanu prokuratūrai kā tiesu varas institūcijai, ir tiesiskuma nostiprināšana un tiesu sistēmas prestiža paaugstināšana valstī kopumā. Šajā aspektā būtisks ir prokuratūras darba rezultātu izvērtējums un iestādes spēja to sekmīgi un pilnvērtīgi izskaidrot sabiedrībai.

Vienlaikus svarīgi ir nodrošināt prokuratūras pārstāvju plašāku piedalīšanos publiskajos pasākumos dažādos formātos, kuru ietvaros sabiedrība tiek informēta par prokuratūras redzējumu jautājumos par noziedzības novēršanu un apkarošanu, jo īpaši jautājumos par ilgstošajām tiesvedībām. Iepriekš minētajos aspektos ir jāaktivizē un jāuzlabo prokuratūras aktīvāka iesaistīšanās sabiedrības informēšanas procesos.

Svarīgi pievērst uzmanību jaunās juristu paaudzes informēšanā par prokurora lomu noziedzības novēršanā un apkarošanā. Jāaktivizē sadarbība ar augstskolām jauno juristu ieinteresētībā prokurora profesijas izvēlē.

Tāpat būtiski ir īstenot pasākumus prokuratūras iekšējās komunikācijas uzlabošanai, lai sekmētu prokuroru un prokuratūras darbinieku plašāku izpratni par prokuratūras izvirzītajiem darbības mērķiem un veicamajiem uzdevumiem.

7. Prokuroru profesionālās izaugsmes pilnveidošana

Jānodrošina plašāka un mērķtiecīgāka prokuroru apmācība, ievērojot to specializāciju un sasniežamos darba rezultātus. Pastāvīgi jāveic aktuālo prokuroru apmācību tematu monitorings, lai identificētu prokuroru specializācijas ietvaros aktuālos problēmjautājumus.

Jāturpina nodrošināt prokuroru iesaistīšanu apmācību satura izstrādē un lekciju vadīšanā.

Jāturpina prokuratūras informācijas sistēmā apmācību programmu sistematizēšanu pēc to satura un mērķauditorijas. Apmācībās iekļautajiem prokuroriem prokuratūras informācijas sistēmā ir jāredz apmācības programmas izpildāmais minimālais sliekšnis. Virsprokuroriem jākontrolē apmācības programmas izpildes mērķus un sasniežamos rezultātus.

Jāveicina prokuroru dalība starptautiska rakstura pieredzes apmaiņas pasākumos.

8. Jaunāko tehnoloģisko iespēju plašāka izmantošana (mākslīgā intelekta izmantošanas ieviešana), kā arī prokuratūras informācijas sistēmas attīstības pilnveidošana

Mākslīgā intelekta (turpmāk – MI) kā atbalsta rīka ieviešana un izmantošana var paaugstināt prokuratūras darbības efektivitāti, tostarp ietaupot arī resursus. MI izmantošana var aptvert vairākas jomas, piemēram, prognozēt lietu noslodzi, grupēt lietas pēc to prioritātes, veikt lielu datu apjomu analīzi (audio, e-pasti, banku konti u.c.), veikt labās prakses atlasīšanu un tās grupēšanu pēc noteiktiem kritērijiem u.c. Tomēr jāņem vērā arī riski, kas var veidoties MI izmantošanas procesā, tāpēc būtiski noteikt, ka MI izmantošanai ir tikai atbalsta funkcija.

Viena no pamatproblēmām, kas saistīta ar prokuratūras iekšējās informācijas sistēmas izmantošanu, ir datu izgūšana apkopojošā veidā, piemēram, lietās par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju. Joprojām atsevišķi svarīgi dati no sistēmas ir izgūstami manuāli. Tāpēc jāturpina sistēmas iekļauto algoritmu papildināšana datu izgūšanai.

Jāturpina darbs pie vienotas prokuroru individuālā darba uzskaites sistēmas pilnveides, ņemot vērā katras struktūrvienības darba specifiku, determinējot obligātos kritērijus.

29.08.2025.

/Elektroniskais paraksts*/

Juris Juriss

***ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**